

J.B. Matto

Nieuwe Chinese plantenkunde

WERELDBIBLIOTHEEK • AMSTERDAM

Met dank aan
Michiel van den Berg
Tina Borkowski
Paul Groot

Omslagontwerp en typografie
Studio Ron van Roon

© 2012 J.B. Matto en
Uitgeverij Wereldbibliotheek bv
Spuistraat 283 · 1012 VR Amsterdam

www.wereldbibliotheek.nl

ISBN 978 90 284 2452 4

Inhoud

Distantie	9
Vindingrijkheid	18
Scherpte	25
Matigheid	32
Intuïtie	52
Flexibiliteit	70
Besluitvaardigheid	83
Sterkte	93
Wilskracht	112
Contactvaardigheid	130
Progressiviteit	146
Onafhankelijkheid	162
Verlichting	184
Vechtlust	194
Spelvaardigheid	203
Inlevingsvermogen	213
Geluk	224

Distantie

‘Het feit dat er voor de realiteit geen alternatief zou bestaan, hoeft ons er nog niet van te weerhouden er kritiek op te leveren.’

‘De evolutie kan geen dromers gebruiken die van klippen vallen. Ze heeft de illusie naar een plek verbannen waar ze geen schade kan aanrichten.’

Tina Borkowski, *Mond über Kansas*

Distantie

Cleveland, VS

D

it wil je niet lezen. Je

houdt niet van dromen en loopt weg wanneer ze worden naverteld. Pech. Ik heb niks beters te doen. Ik wacht in een bagagehal en het duurt hier nog wel even. Ik heb gedroomd dat ik met een groot beest op mijn rug liep te zeulen. Een mannetjesdier; hij hing aan mijn schouders, loodzwaar. Er stak iets scherp in mijn nek, een klauw, een rij tanden. Wat voor dier het was? Geen idee. Een levensgrote aap of voor mijn part de allerlaatste pandabeer. Een flink zoogdier vermoedelijk. Ik liep ermee rond en opeens viel het van me af, ik hoorde een plof en voelde me lichter.

In het echt, in de realiteit zal het toestel op dit moment wel zijn geland. Daar had ik naar verlangd, of niet? Terug in Cleveland, een reden om naar buiten te kijken en *iets te zien*. Vrijheid, horizon, toekomst, wat dan ook, geen Europa. Maar ik sliep verder en keek om. Wat er lag: een vormeloos wezen, een soort zak, versleten en hoogstwaarschijnlijk dood. Voelde ik me opgelucht? Dacht ik: Daar zijn we mooi van af? Je zou het denken maar dit dier had zich niet zomaar aan

mij vastgeklampt, het had zonder twijfel steun gezocht, houvast, een toekomst. In plaats daarvan lag het nu op straat.

Was het mijn schuld? Ben ik zo afstandelijk en zonder hart, ben ik alleen maar bezig met mezelf? Of had dit schepsel zich gewoon te stevig in mij vastgebeten? Werd ik door zijn omarming bijna gewurgd en kon ik niet anders dan loslaten? Had ik misschien, door mezelf te bevrijden, een moord op mijn geweten? Toen deed hij zijn ogen open. Hij keek verward om zich heen en begon een heel verhaal.

Chongqing, China

Ik zoek, om te beginnen, een haakje voor mijn jas. Op de eerste marmeren tegel bij de voordeur staat een bak voor paraplu's, op de tweede een kastje voor schoenen en sloffen. De volgende tegels zijn verdwenen onder een apparaat om water mee te filteren en een aanrecht met een ingebouwde elektronische wok. Aan de andere kant, bij het raam, rust een glazen blad op vier verchroomde tafelpoten in de vorm van schorpioenenstaarten. Het bankstel neemt de meeste tegels van mijn appartement in beslag – en er is nog iets anders, iets wat ik niet kan zien. Sandelhout. Of pijnboomsap, of kersenkauwgom. Ik houd mijn neus bij het gladde behang, bij een houten hekwerkje voor het raam en vlak boven een dun vloerkleed dat is bedrukt met een patroon van zwarte bamboestengels. Ik voel tussen de kussens van de bank; er blijft een stuk papier aan mijn vingers kleven, een biljet van een yuan met een vervaagd portret van Mao Zedong erop. Het geld laat makke-

lijk los maar de lijm blijft achter. Zeep? Een borsteltje? In een van de keukenkastjes ligt een aangebroken verpakking van gedroogde visjes, waarschijnlijk achtergelaten door mijn Japanse voorgangster. De visjes ruiken naar niks maar van deze verpakking kun je tenminste een prop maken, stevig plastic dat uit de weg geruimd kan worden, een object om het laatste restje lucht uit weg te drukken. Prullenbak? Afvaler? Naar buiten.

De gang van het Foreign Expert Building is drie tegels breed en ongeveer dertig lang. Het is nog vroeg, bij de meeste voordeuren staat een tasje van Trust Mart, gevuld met afval. Naast het tasje van de burens ligt de *China Daily* van gisteren. Ik buig mijn knieën. Er worden dit jaar meer Chinese auto's geproduceerd dan verwacht, er gaan vijftig keer meer Chinezen op vakantie dan twintig jaar geleden, er wordt meer aluminium gesmolten dan ooit. Het ruikt op de gang hetzelfde als in mijn appartement. Ik knijp mijn neus dicht. Op de onderste helft van de voorpagina gaat het goede nieuws gewoon verder: de tarwe is succesvol geoogst, de maïskolven zijn langer geworden en niemand heeft meer honger.

De vloertegel trilt onder mijn voeten, iemand staat achter de deur en doet open: een man, kennelijk mijn buurman, zo te zien net als ik een buitenlander. Hij bukt en grijpt naar zijn krant. Ik ga staan, wil een hand geven maar ben de lijm vergeten. Het lostrekken – de duim van mijn neus – kost even tijd. De buurman staat, met krant en al, ook weer bijna overeind.

'O, dat,' zegt hij.

Ik knik. 'Dat?'

We staan met licht gebogen ruggen tegenover elkaar. Mijn hand is weer vrij, de buurman wijst naar zijn neus en wappert met de

krant. 'Die stank. Die scherpe stank die door alles heen dringt. Het zit in je kleren, je lakens, je eten. Sommigen hebben het over schimmel, anderen beweren iets over een chemisch poeder dat in de muren zit verwerkt.' Hij schudt zijn hoofd. 'Onzin. Het komt uit de pijpjes.'

Er kriebelt iets in mijn keel. 'Pijpjes?'

'O, je hebt ze nog niet gezien. Pijpjes. Uit bijna elke vloer duikt er wel een op. En als dat ergens niet zo is, dan wel uit de muur of het plafond.'

'Overal in het FEB-gebouw?'

'Overal. In alle gebouwen. Waar je ook gaat of staat, in elke kamer, in elke gang, onder elk afdakje, in heel China zijn pijpjes. Ze zijn ruw afgezaagd of keurig omgebogen, je vindt ze onder kleedjes en tafeltjes, roestig of van glanzend plastic. Maar hoe dan ook, ze zijn overal.'

'Wat zijn dat dan voor pijpjes?'

Ik wrijf met mijn plakkerige hand over mijn ongeschoren kin. Die pijpjes die hier kennelijk overal tevoorschijn komen, die zijn er natuurlijk niet voor niets. Pijpjes komen ergens vandaan, pijpjes hebben niet alleen een einde maar ook een begin. Misschien is er een heel systeem en zijn ze op een bepaalde manier allemaal met elkaar verbonden. Een stelsel dat zich ondergronds, op zolders, achter schuttingen heeft verspreid, een fenomeen dat je niet kunt zien maar dat wel alles met alles verenigt en een bepaalde werking heeft.

Ik hoor iets kraken – het klinkt alsof er met een klapperpistooltje wordt geschoten. De visjes. Mijn in elkaar gekreukte verpakking van gedroogde visjes hervormt zichzelf in het afvaltasje naast de voeten van mijn buurman. Hij legt zijn hand op zijn rug, trekt een pijnlijk gezicht en geeft antwoord op mijn vraag.

‘Niemand weet het precies, van die pijpjes. Misschien kun je er iets op aansluiten. Als je geluk hebt zit er een prop papier in, of een oude sok of heeft iemand er een schroefdop op gedraaid. Maar wat je ook aantreft – sommige zitten dicht met beton – die lucht dringt door alles heen.’ Hij zet een stap achteruit en kijkt naar zijn krant. ‘Je gaat hier vroeger of later alles accepteren.’

Er heeft een jongen op de deur van mijn appartement geklopt. Hij spreekt mijn naam uit als een moeilijke vraag. Ik knik en hij knikt ook – we hebben kennelijk een probleem opgelost. Daarna legt hij zijn handen op zijn borst en zegt: ‘Yong.’ Ook dat lijkt duidelijk, maar hij herhaalt zijn eigen naam alsof het om een volgend raadsel gaat. Hij kijkt naar het natte vloerkleed in mijn hand.

‘Hallo, Yong.’

Ik wacht op een knik of een andere bevestiging. Misschien is mijn stem te schor. Misschien heb ik zijn naam niet volledig uitgesproken en hoort die tweede Yong wel bij de eerste.

‘Hallo, Yong-Yong.’

Het werkt. Hij knikt en zegt: ‘Yong.’

‘Yong? Dus alleen maar Yong?’

‘Het is gecompliceerd. Ik zei: “Yong”.’

‘Ja, en daarna...’

‘En daarna...’ Hij neemt een stap over de gedweilde vloertegels, bevrijdt zich in een draai uit de schouderband van zijn tas en haalt een doos tevoorschijn, een gouden doos met een gouden strik, ‘... daarna zei ik nog een keer Yong.’

Ik steek mijn hand uit. 'Het geeft niet. Ik begrijp het. Je bent Yong.'

Kan ik iets voor deze jongen doen? Moet ik een document ondertekenen of me ergens melden? Hij buigt zijn hoofd, zijn haar is overal even kort geknipt. 'Het is grappig. Ik ben Yong, een keer. En voor mijn oma ben ik Yong, twee keer. Yong-Yong, haar kleinzoon.'

Wat zou Yong-Yong betekenen? Heel erg Yong? Kleine Yong? Alle Yongs van China? Ik kijk naar zijn witte sokken. 'Je oma is vast erg op je gesteld.'

Hij kijkt naar de doos in zijn hand. 'Ja. Ze houdt ook van jou. Ze zei dat ik vandaag moest komen. De rest van het pakket komt morgen.'

'Het pakket?'

'Je bent alleen. China is groot. Er is een pakket.'

'Een pakket?' Ik hoef toch geen speciaal uniform aan? Wordt dat rode boekje nog steeds gebruikt?

'Een pakket. Een chipkaart voor de kantine. Een plattegrond. En ikzelf, maar dat spreekt vanzelf.'

'Jij? Zit jij in een pakket?'

'Of spreek je al Chinees?' In de badkamer trekt hij aan de gouden strik van de doos en stalt de inhoud uit – een Chinese tandenborstel, Chinese tandpasta, Chinese zeep en Amerikaanse antiroos-shampoo. Een rijtje op mijn wastafel.

'Dit is om jouw lichaam te verzorgen. Is er verder iets dat het nodig heeft?'

'Zijn oma's hier altijd zo aardig?' Ik probeer me alle Chinese oma's voor te stellen.

Yong denkt na.

'Ja. Altijd.'

De badkamer is groenblauw; een kleur die je kunt ruiken. De tegels, de wastafel, mijn nieuwe tandenborstel. En proeven – ik slik iets door dat het gruis van een kapotgekauwde groenblauwe mottenbal zou kunnen zijn. Yong heeft zijn ogen nog steeds gesloten.

‘En?’ fluister ik. ‘Wat is het? Waar komt het vandaan?’

Langzaam went hij aan het licht. Hij kijkt knipperend in de spiegel boven de wastafel. ‘Waar zei je dat het was?’

Om te kunnen antwoorden moet ik eerst mijn keel schrapen. Ik spreid mijn armen en kijk om me heen. ‘Het is hier.’

Hier is overal. En, toeval of niet, het hele huis is blauw. Het vloerkleed, de wok, de ijskast, de spreij op het bed.

Yong sluit opnieuw zijn ogen. Zijn hoofd draait iets opzij en daarna omhoog, zijn neusvleugels bewegen mee met zijn ademhaling. Het lijkt alsof hij de voegen tussen de tegels volgt zonder ze te zien.

‘Waar komt het vandaan?’ vraag ik. ‘Wat kan ik ertegen doen?’

Yongs mond probeert woorden zonder ze uit te spreken.

‘Die geur,’ zegt hij eindelijk.

‘Ja, die geur. Ik heb overal gezocht. Nergens is een opening te vinden. Geen rooster, geen kier, zelfs geen pijpje. Ik heb de ramen opengezet en de vloer gedweild.’

De berg achter het Foreign Expert Building wordt beklommen, de klimmers roepen naar elkaar. Er klinkt een signaal uit de luidsprekers op het campusterrein. Begint er ergens een les? Op zondag?

‘Misschien is er een geur,’ zegt Yong.

‘Ja. De geur die boven in je neus blijft hangen. De geur waar de

binnenkant van je voorhoofd zich door samentrekt.’
Hij knikt. ‘En misschien is die geur er ook wel niet.’
Ik kijk naar mijn nieuwe toiletartikelen. Ik verschuif de zeep
naar het midden tussen de tandenborstel en de shampoo. Yong
kijkt naar wat ik doe en pakt mijn hand.
‘Kom.’ Hij loopt naar de voordeur. ‘Pak je schoenen. We gaan
naar China Mobile.’
‘China Mobile? Wat hebben ze daar met die geur te maken?’
Nog meer verbazing.
‘Of heb je al een telefoon?’ Hij stapt in zijn sneakers die hij op
de overloop heeft uitgedaan en verdwijnt in het trappenhuis.
Ik zoek naar mijn jas maar heb hem nog aan.

Op de achterbank van de bus zijn nog twee plekken vrij. Het
bankje voor ons is beplakt met een advertentie voor een licht-
gevende balpen, een model met een microfoon aan de boven-
kant. De pen is paars en zo groot mogelijk afgebeeld, de schrijf-
punt verdwijnt achter de plastic tas van warenhuis Parkson
naast mijn voeten, Yong is met gekruiste armen tegen de mi-
crofoon in slaap gevallen. Ik zoek naar een fles groene ijsthee,
het enige product dat ik vanmiddag bewust heb uitgekozen –
de rest van het boodschappen doen ging min of meer vanzelf.
Yong hield handdoeken tegen het licht, vergeleek een aantal
soorten witte smaakversterker door in de zakjes te knijpen, en
schudde een potje gefermenteerde tofu waarna hij zijn oor bij
het glas hield. Bij China Mobile op de eerste verdieping woog
hij verschillende modellen in zijn hand. Op de kassa voerde
een rubberboeddha een gesprek via een rubbertelefoon. De

verkoopster zag mij kijken en kneep in zijn buik, de boeddha piepte. Yong koos een groenblauw toestel, versierd met oranje spikkels. Ik wilde iets over die versiering zeggen maar Yong zei dat oranje tegenwoordig veilig is – het is verbeterd, niemand die er nog ziek van wordt.

De ijsthee sist bij het losdraaien van de dop. Yong tilt zijn hoofd op en mompelt met gesloten ogen iets in de microfoon van de pen op de advertentie. Ik probeer het etiket van de fles te lezen en ruik aan de thee, misschien zit er toch een of andere gemalen gedroogde plantenwortel door of iets anders waardoor ik een week lang niet meer slaap. Ik schroef de dop weer vast, Yongs voorhoofd rust weer op zijn armen.

Vindingrijkheid

Cleveland

K

un je ontsnappen aan een vorig leven in een aankomsthal? Wat valt er nog te verwachten op een plek die je al kent sinds je kindertijd? Vroeger dacht ik: later is de hele wereld een vliegveld. Overal trolleys en helpdesks. Elke stoep een loopband, alleen nog maar roltrappen. Wegen zijn niet meer nodig, je landt op je dak in een kleine gouden helikopter of in iets anders dat handig is en vliegt. Mag ik een vermoeden uitspreken? Cleveland is nog niet zover. Hier wacht je tot nu toe gewoon met een koffer en een bos bloemen op een moeder die maar niet op komt dagen.

Een bescheiden meevaller. Nederlandse rozen blijven tien dagen vers. Dat is gegarandeerd. Ze kunnen ook kastijdingen ondergaan. Een marechaussee nam ze hier uit mijn hand en begon ze te schudden. Ik vroeg waar hij bang voor was. Hij keek naar de vloer. Renden daar nu hongerige, microscopisch kleine beestjes rond? Verspreidden ze zich in alle richtingen? Ik stelde mezelf voor als biosaboteur, iemand die micro-organismen programmeert met een duidelijke opdracht: vermenigvuldigen en stelselmatig alle Amerikaanse

suikerbieten aanvreten. Een beetje voorbarig. Een dergelijke manier van wereldverbeteren zou nergens toe leiden. Ik zou wel graag een nieuw soort suiker zien, een grondstof voor cola waardoor je elkaars gedachten kunt lezen. Of je dromen beter kunt onthouden.

Je kunt schudden wat je wilt. Deze rozen stammen uit een laboratorium, ze komen tot bloei en blijven in bloei en de blaadjes zitten biomechanisch verbeterd aan de stelen verankerd. Onwaarschijnlijk dat er kleine beestjes in kunnen leven. Bij de douanier zelf kwam wel een en ander los. Een paar zweetdruppels, een schuddende id-card met holografische pasfoto en een strip met oranje aspirientjes – waarschijnlijk met sinaasappelsmaak – die elk moment uit het zakje van zijn douaneshirt kon vallen. Ik zag hem denken: wat hebben we in hemelsnaam bereikt met alles wat we hebben uitgevonden? De rozen prikten gaatjes in zijn rubberhandschoenen.

We zijn ver gekomen. Eiwitten die ziektes opsporen. IJs met stukjes stroopwafel in speciale koelbekers. Rozen met versgarantie. De wereld is definitief verbeterd, er wordt minder en minder vergankelijkheid getolereerd. Misschien gaan we binnenkort niet eens meer dood. Maar wat hebben we daaraan wanneer we telkens arriveren bij hetzelfde begin?

Een nieuw begin, een nieuwe fase, een nieuw leven – daarvoor zou ik nu in het midden van China moeten zijn. Aankomen en meteen als respectabel persoon behandeld worden, iemand naar wie geluisterd wordt. Zo stel ik me jou nu voor. Trots te midden van een groepje studenten. Je bent een

expert, een voorbeeld, je mening wordt bij voorbaat gewaardeerd – je bent kortom een volledig nieuw persoon. Nu alleen nog even alle Chinezen gelukkig maken.

Chongqing

Op de campus wordt het leven elke dag beter. Mensen hebben hier een duidelijk plan; iets verkopen, iets verplaatsen, ergens naartoe gaan. Als het regent, zoals nu, worden de omstandigheden aangepast, de verbetering gaat ondertussen gewoon door. De veegsters op het plein voor de hoofdpoot klappen hun oranje paraplu uit en zetten die als een hoed op hun hoofd. De smalle marktkramen veranderen in een soort tentjes waar hooguit één verkoper in past. Wij staan onder de hoofdpoot. Er schuifelen jassen voorbij, sommige op twee, sommige op vier benen. Ik bedank Yong dat hij zijn vrije middag aan mij heeft besteed. Hij kijkt verbaasd. 'Dit was geen werk. Ik was vrij.'

'Dat bedoel ik. Je had vrij, het is zondag.'

'Vanmiddag hebben we gewinkeld. Wanneer je winkelt ben je vrij. Vanavond ga ik naar college.'

'College? Op zondag? De lessen beginnen toch pas morgen weer?'

'Morgen? Morgen is het maandag.'

'Ja. En vandaag?'

Yong kijkt om zich heen. 'Vandaag? Vandaag is het vrijdag.'

'Is dat ergens aan te zien?'

Hij kijkt opnieuw en knikt. 'De campusbus van halfzeven rijdt, de centrale administratie is open.'

‘Bestaat zondag hier eigenlijk wel?’

‘Natuurlijk. Er bestaan ook zaterdagdagen. Sinds een aantal jaar bestaat hier het systeem van een weekeinde van twee dagen.’

‘Maar vandaag...’

Yong doet alsof hij zonlicht op zijn gezicht laat schijnen. Er vallen druppels op zijn gesloten ogen. Ik kijk naar het campusplein en probeer de Chinese kalender te begrijpen. Misschien d  nk ik alleen maar dat dagen en weken elkaar simpelweg opvolgen en weet men in China wel beter. Misschien moet je anders met tijd kunnen omgaan wanneer je je leven wilt verbeteren. Als je met de onderdelen van een week kunt knippen en plakken, lukt het misschien ook met maanden en jaren. Misschien is het zelfs wel omgekeerd, en moet je ingrijpen wanneer hele episodes uit je leven spontaan van tijdvak zijn verwisseld en gaat het mis als je dat niet in de gaten hebt. Misschien dat ik daarom pas iets wilde leren na mijn eindexamen en hoe dan ook meestal pas begin met werken wanneer een opdracht al af had moeten zijn. Misschien is dit ook de reden waarom mijn liefdesavonturen meestal eindigen op het moment dat ik er zelf eindelijk eens echt aan wil beginnen.

‘Vorige week was er een weekeinde van vier dagen,’ zegt Yong. ‘Alles is verder in balans, alleen opgeschoven. Deze week valt vrijdag op zondag.’

De hoofdpoot is wel hoog en breed maar niet diep genoeg om onder te schuilen. Drie studentes lopen samen onder een stuk plastic naar de campussupermarkt aan de overkant van de straat. Wat is daar te koop? Geparfumeerd witbrood denk ik, en gesuikerd fruit en sponzige snoepjes, ontwikkeld in een Chinees laboratorium dat zich vast ten doel stelt de natuur te verbeteren. Is dat gezond? Misschien niet echt, maar mis-